

Kartläggning av verksamheter som säljer vattenpipstobak för rökning på stället i Huddinge kommun

2021

MILJÖTILLSYNSAVDELNINGEN
ALF KLINGVALL
2021-03-15

Kartläggning av verksamheter som säljer vattenpipstobak för rökning på stället i Huddinge kommun

Inledning

I Huddinge kommun finns ett fåtal verksamheter som säljer vattenpipstobak för rökning på stället. Antal försäljningsställen har minskat sedan lag om tobak och liknande produkter trädde i kraft den 1 juli 2019. För att få sälja tobaksvaror krävs numera att verksamheten ska ha ett särskilt tillstånd för tobaksförsäljningen. För att få ett sådant tillstånd krävs att sökanden är personlig och ekonomiskt lämplig. Rökförbudet utvidgades även från den 1 juli 2019. Det blev även förbjudet att röka andra produkter i de områden som ska vara rökfria. Innan 1 juli 2019 var det vanligt att röka vattenpipa med örter och frukter som bas samt smaksatta stenar.

Kartläggningen av försäljningsställen har skett genom en genomgång ärendehanteringssystemen AlkT (program för hantering av tillståndshavare med serveringstillstånd) och OL2 (program för hantering av tillståndshavare som säljer tobaksvaror). Sökningar har gjorts på internet för att försöka hitta verksamheter i kommunen som säljer vattenpipstobak för rökning på stället.

I lokaler dit allmänheten inte har tillträde omfattas normalt inte av rökförbudet. De verksamheter som är kända av miljö- och bygglovsförvaltningen har besökts under 2020. Vissa besök har skett tillsammans med lokalområdespolisen i Huddinge.

Rökningen på stället där allmänheten har tillträde får endast ske i rökrum och till dessa rökrum får gäster inte ta med sig in mat eller dryck. Rökning av vattenpipstobak är skadligt för hälsan och rökningen pågår vanligen under en längre tid än vid rökning av cigaretter. I rökrummen utsätts gästen ofta för mer omfattande passiv rökning. Krav ställs därför på att rökrummen ska vara väl ventilerade.

Rökning via vattenpipa

Rökning via vattenpipa kan vara farligare än cigarettrökning. Rökning via vattenpipa bygger oftast på att flera personer sitter och röker tillsammans från en pipa och är ofta en social aktivitet. Detta innebär att rökningen vanligtvis pågår under en längre tid vid varje rökstillfälle än för den som röker en cigarett. Den som röker vattenpipa inandas mer rök under ett tillfälle än vad den som röker en cigarett gör.

Koncentrationen av nikotin är svagare vid rökning av vattenpipa, eftersom vattnet absorberar en del av nikotinet.

Det finns inte lika mycket forskning kring skadeeffekter av rökning via vattenpipa som rökning från cigaretter.

Reglering av försäljning och rökning

Reglering av försäljning av tobaksprodukter och rökning framgår av lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter (LTP). Till själva lagen finns en förordning från regeringen och olika föreskrifter från Folkhälsomyndigheten.

Krav på tillstånd för att få sälja tobaksvaror

Av 5 kap. 1 § LTP framgår att endast den som har tillstånd får bedriva detaljhandel eller partihandel med tobaksvaror. Ett tillstånd kan gälla för viss tid eller tills vidare. Om den som ansöker om tillstånd avser att bedriva detaljhandel från ett försäljningsställe, ska tillståndet avse försäljningsstället.

I och med den nya lagstiftningen från och med 1 juli 2019 ställs krav på att de som säljer tobaksvaror ska ha ett särskilt tillstånd för det. För de som säljer vattenpipstobak för rökning på stället krävs det därmed ett tillstånd. När det gäller vattenpipstobak så har det varit relativt vanligt att försäljningsställen säljer olika örtprodukter eller smaksatta stenar. Dessa omfattas inte av tillståndskravet i den nya lagen men omfattas av rökförbudet för rökning.

Av 5 kap. 2 § LTP framgår att ett tillstånd får beviljas endast den som visar att han eller hon med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten samt att verksamheten kommer att drivas i enlighet med de krav som ställs upp i denna lag.

Lagen ställer krav på att de som säljer tobaksvaror ska vara lämpliga för detta. I Huddinge kommun sker kontroller mot Polismyndigheten, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten. Uppgifter om sökanden hämtas även in från upplysningstjänsten Syna.

Av 5 kap. 3 § LTP framgår att en ansökan om tillstånd ska vara skriftlig. Tillstånd för detaljhandel meddelas av den kommun där försäljningsstället är beläget. Om försäljningsställe saknas meddelas tillstånd av den kommun där det företag som vill bedriva sådan handel har sitt säte eller, om företaget saknar säte inom landet, av den kommun där företaget har ett fast driftställe.

Ligger försäljningsstället i Huddinge ska verksamheten ansöka om tobakstillstånd i Huddinge kommun.

Om försäljning av tobaksvaror sker på internet blir det distanshandel. Har bolaget som bedriver distanshandel sitt säte i Huddinge kommun ska ansökan om tillstånd lämnas in till Huddinge kommun.

Av 5 kap. 4 § LTP framgår att vid prövningen av en ansökan om tillstånd för detaljhandel får kommunen inhämta ett yttrande från Polismyndigheten. En ansökan om tillstånd för partihandel får inte bifallas utan att Polismyndighetens och Tullverkets yttranden har inhämtats.

I Huddinge kommun finns inga partihandlare som handlar med vattenpipstobak.

Av 5 kap. 6 § LTP framgår att den som bedriver tillståndspliktig försäljning av tobaksvaror ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och ansvara för att det finns ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram.

Av 5 kap. 7 § LTP framgår att till ansökan om tillstånd enligt 3 § ska egenkontrollprogrammet och de övriga uppgifter som behövs för kommunens prövning och tillsyn bifogas.

Ändrade uppgifter ska utan dröjsmål anmälas till kommunen.

De som har tillstånd för tobaksförsäljning och säljer vattenpipstobak för rökning på stället behöver upprätta ett egenkontrollprogram. Detta för att bland annat säkerställa att försäljning av vattenpipstobak inte sker till personer under 18 år, att de har en dekal med information om åldersgränsen och att de kontrollerar vattenpipstobakens märkning. Märkningen ska vara utformad på samma sätt som för cigaretter och rulltobak förutom att men att det inte ställs krav på säkerhets- och spårbarhetsmärkning.

När det gäller de rökfria miljöerna framgår dessa av 6 kap. 2 § LPT.

Rökning är förbjuden

1. i lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem,

2. i lokaler som är avsedda för hälso- och sjukvård,

3. i lokaler som är avsedda för gemensamt bruk i bostäder och inrättningar med särskild service eller vård,

4. på färdmedel i inrikes kollektivtrafik eller i lokaler och andra utrymmen som är avsedda att användas av den som reser med sådana färdmedel och på motsvarande områden utomhus,

5. i restauranger och på andra serveringsställen,

6. i andra lokaler än sådana som avses i 1-5 när en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning som avses i 2 kap. 1-3 §§ ordningslagen (1993:1617) anordnas och i lokaler som är avsedda att användas av den som deltar i sammankomsten eller tillställningen,

7. i andra lokaler än sådana som avses i 1-6 om allmänheten har tillträde till lokalerna,

8. på inhägnade platser utomhus huvudsakligen avsedda för idrottsutövning,

9. på lekplatser som allmänheten har tillträde till, och

10. vid entréer till sådana lokaler och andra utrymmen som avses i 1-7 som allmänheten har tillträde till.

Av punkterna 5–7 framgår förbudet för rökning i lokaler där det tidigare vanligen förekommit rökning av vattenpipa. Den nya lagen jämställer rökning av tobak med rökning av till exempel örter och smaksatta stenar.

Det finns undantag från rökförbudet. Av 6 kap. 6 § LPT framgår att det rökning är tillåten i särskilda rum som avsatts för rökning.

Rökrummen ska vara så utformade och ventilerade att rök inte sprids till övriga delar av serveringsstället, 5 kap. 1 § förordningen (2019:223) om tobak och liknande produkter.

Möjligheten till rökrum fanns redan i den gamla tobakslagen. I samband med översyn av lagen framgår av förarbetet att regeringen önskade ha kvar detta undantag.

Enligt det nuvarande regelverket är det möjligt att avsätta särskilda delar av en serveringsmiljö för rökning. För sådana rökrum i restauranglokaler uppställs särskilda krav på utformning och ventilation, se 5 § tobaksförordningen (2001:312). Regeringen föreslår inte några ändringar vad gäller möjligheten att inrätta särskilda rökrum inne i serveringsmiljöer. (proposition. 2017/18:156 s.92)

När det gäller rökning av vattenpipa på serveringsställen framgår det av förarbetena att det var ett önskemål att begränsa denna rökning på serveringsställen. I och med att möjligheten för rökrum finns kvar i lagen finns möjligheten kvar att röka vattenpipa på ett serveringsställe.

En konsekvens av förslaget att utvidga rökförbudet till att omfatta användningen av andra produkter än tobaksvaror är att rökning av till exempel vattenpipa förbjuds i bland annat serveringsmiljöer inomhus och utomhus även om rökmassan inte innehåller tobak. Det kommer sannolikt innebära att de vattenpipscaféer som finns i dag kommer att tvingas lägga ner sina verksamheter eller ändra verksamheternas inriktning. Det saknas underlag för att fastställa hur många verksamhetsutövare som berörs av förslaget. (Proposition 2017/18:156 s.164)

Försäljningsställen i Huddinge kommun

Namn på verksamhet	Adress	Tillstånd tobak	Notering	Rökrum
Sultan	Chronas väg 8	Nej	Försäljning av vattenpipstobak har upphört 2019	Nej
Spinaci	Vårby Allé 53	Nej	Försäljning av vattenpipstobak har upphört. Har serveringstillstånd	Nej Besökts 2020-05-20
Vårby kaffe	Vårby allé 14	Ja	Skyltning finns för: <ul style="list-style-type: none"> • 18 års gräns • Ej ta in mat och/eller dryck i rökrum • Varningstext 	Ja Besökts 2020-01-23** 2020-09-24**
Shako Mako	Vårby Alle 20	Ja	Skyltning finns för: <ul style="list-style-type: none"> • 18 års gräns • Ej ta in mat och/eller dryck i rökrum • Varningstext anslagen. Serveringstillstånd återkallades 2021-02-25 Konkurs 2021-03-17	Ja Besökts 2020-01-23** 2020-09-24**
Café Dinar	Kräpplavägen 11	Ja *	Skyltning finns för: <ul style="list-style-type: none"> • 18 års gräns. • Ej ta in mat och/eller dryck i rökrum 	Ja Besökts 2020-09-03 2020-09-24**
Garden Lounge	Kvarnängsvägen 81	Nej	Försäljning av vattenpipa har upphört. Har tidigare haft serveringstillstånd.	Verksamheten har brunnit ner.
Dardachat	Förrådsvägen 10 B	Nej	Vänder sig till medlemmar i föreningen Anardi kulturförening. Säljer ej vattenpipstobak. Medlemmarna får själva ta med sig denna.	Rökning är enligt dem själva tillåten i delar av lokalen. Besökts 2020-09-24**

*Meddelats en varning efter konstaterade brister vid tillsynen. **Med Polismyndigheten